

Sygn. akt I UK 189/13

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 3 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSA Magdalena Kostro-Wesołowska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Z. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 grudnia 2013 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 listopada 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w K. VII Wydział Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2012 r oddalił odwołanie ubezpieczonego Z. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 kwietnia 2011 r., którą odmówiono

ubezpieczonemu wszczęcia na jego wniosek postępowania w sprawie ponownego ustalenia prawa do emerytury w wieku obniżonym ze względu na wykonywanie pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony (ur. 25 sierpnia 1949 r.) bezspornie:

- do dnia 31 grudnia 1998 r. udowodnił łącznie 34 lata, 9 miesięcy i 14 dni okresów składkowych i nieskładkowych,

- w okresie od 1 stycznia 1993 r. do 31 lipca 1994 r. oraz od 1 sierpnia 1994 r. do 31 grudnia 1998 r. (5 lat, 10 miesięcy i 11 dni) pracował w szczególnych warunkach w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji oraz Usług Komunalnych w N. na stanowiskach operatora urządzeń oczyszczalni ścieków a następnie maszynisty stacji pomp wodociągowych,

- w okresie od 17 sierpnia 1971 r. do 31 grudnia 1992 r. pracował w Zakładach Drobiarskich w N., w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach: ślusarza, palacza brygadzisty w kotłowni, ślusarza, palacza i mechanika pomp oczyszczalni ścieków, kilkakrotnie korzystając z kilkudniowych urlopów bezpłatnych,

- wykonując pracę na stanowisku mechanika pomp oczyszczalni ścieków czyścił tłuszczowniki i piaskowniki, ruszt, zbiorniki i studzienki.

Decyzją z dnia 11 lutego 2010 r. organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonemu emerytury w wieku obniżonym ze względu na niewykazanie 15 lat pracy w szczególnych warunkach wykonywanej do dnia 1 stycznia 1999 r. Wniesione od tej decyzji odwołanie Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 9 czerwca 2010 r., oddalił. Apelacja ubezpieczonego od powyższego orzeczenia została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 12 stycznia 2011 r.

Zgromadzony materiał dowodowy, według Sądu Okręgowego, ze względu na brak dokumentów osobowych, niekonkretne zeznania świadków, nie pozwalał na ustalenie konkretnych okresów faktycznego wykonywania przez wnioskodawcę w czasie zatrudnienia w Zakładach Drobiarskich pracy na stanowiskach palacza-brygadzisty w kotłowni, palacza i operatora urządzeń oczyszczalni ścieków. W szczególności dotyczyło to zatrudnienia w charakterze palacza i palacza-brygadzisty, co do których świadkowie nie wskazali na konkretne okresy wykonywania pracy, jak i nie podali daty przeniesienia do warsztatu na stanowisko

ślusarza. Ponadto praca mechanika pomp oczyszczalni ścieków, wykonywana przez ubezpieczonego w czasie zatrudnienia w Zakładach Drobiarskich, nie jest ujęta w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43, ze zm., dalej jako: rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), ani też w wykazie stanowiącym załącznik do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy nie uwzględnił jako pracy w szczególnych warunkach wskazywanych w odwołaniu okresów zatrudnienia od lutego 1976 r. do kwietnia 1982 r. w charakterze palacza-brygadzysty w kotłowni, od stycznia 1983 r. do maja 1983 r. na stanowisku palacza, od czerwca 1986 r. do grudnia 1992 r. w charakterze operatora urządzeń oczyszczalni ścieków.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowił art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 oraz art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm., obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 4 grudnia 2013 r., poz. 1440, dalej: jako ustawa o emeryturach i rentach) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Apelację wniesioną przez ubezpieczonego od orzeczenia Sądu pierwszej instancji Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 21 listopada 2012 r. oddalił, przyjmując iż istotę sporu toczonego w trybie ponownego ustalenia prawa do emerytury stanowi to, czy wnioskodawca spełnia przesłanki wymagane dla nabycia tego prawa przez art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach oraz w związku z § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w szczególności czy legitymuje się 15 letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca nie przedłożył ani nowych dowodów, ani nie ujawnił okoliczności pozwalających na zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie mu prawa do wcześniejszej emerytury, bowiem nie wykazał wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego uznając je za poczynione w zgodzie z normami procesowymi w szczególności, jeśli chodzi o ocenę dowodów, tak jak podzielił rozważania prawne tego Sądu. Sąd odwoławczy przyjął za Sądem Okręgowym, że w świetle zgromadzonego w niniejszej sprawie, jak i w sprawie VII U .../10, materiału dowodowego nie ma możliwości ustalenia ram czasowych zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku palacza i brygadzysty palacza. Wykluczone jest natomiast uwzględnienie jako pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia na stanowiskach ślusarza oraz operatora urządzeń oczyszczalni ścieków (mechanika pomp ścieków), gdyż nie zostały one wymienione w wykazie stanowisk, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach oraz przepisów rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wzgląd na powyższe uzasadniał stwierdzenie bezzasadności zarzutu pominięcia przez Sąd Okręgowy dowodu z zeznań niektórych świadków, skoro dowód ten został zaoferowany na okoliczność charakteru zatrudnienia w oczyszczalni ścieków Zakładów Drobiarskich, gdy okoliczność ta nie była sporna. W konsekwencji powyższego, według Sądu Apelacyjnego, brak jest podstaw do uznania, że wnioskodawca legitymuje się co najmniej 15 letnim okresem zatrudnienia w warunkach szczególnych, tym samym nie zostały spełnione warunki do przyznania mu emerytury w obniżonym wieku.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pełnomocnik ubezpieczonego, zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Skarga została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego.

Sformułowany został zarzut błędnej wykładni i niewłaściwego stosowania § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w związku z postanowieniami Działu IX pkt 2 wykazu A, stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia, poprzez błędne przyjęcie, iż samo ustalenie, że zakład pracy prowadził działalność w zakresie drobiarstwa (produkcja

i przetwórstwo drobiu) wyklucza możliwość zakwalifikowania świadczonej w nim pracy „operatora urządzeń oczyszczalni ścieków” do kategorii prac opisanych w rozporządzeniu jako „oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych” w Dziale IX załącznika A, zawierającym prace wykonywane „W gospodarce komunalnej”.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pełnomocnik ubezpieczonego podniósł, że dzieląc co do zasady wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, iż wykaz A, stanowiący załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., ma charakter stanowiskowo- branżowy, wobec czego nie można swobodnie wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym, należy zauważyć, iż w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych niejednokrotnie podstawę odmowy uznania szkodliwego charakteru danej pracy stanowi wiedza (albo też przekonanie) co do podległości zakładu pracy danemu ministerstwu lub urzędowi centralnemu, bez sięgania do analizy historycznej czy funkcjonalnej systematyki branżowej wykazu A. Systematyka wykazu A oparta jest na przypisaniu pewnych aktywności zawodowych określonym „branżom” a nie „resortom”. Nawiązuje ona zatem nie do podziałów w ramach administracji centralnej, ale do pewnej uniwersalnej (przynajmniej w założeniu) kategoryzacji dziedzin przemysłu i gospodarki. Dziedziny te podlegały w latach 1983-1998 przyporządkowaniu rozmaitym resortom, przy czym często pewna dziedzina aktywności zawodowej w toku zmian zachodzących w administracji centralnej przechodziła z jednego resortu do drugiego. Zdarzało się też, że poszczególne aktywności składające się na jedną i tę samą opisaną w rozporządzeniu branżę, należały pierwotnie do „właściwości” jednego resortu, a następnie przyporządkowywane były różnym resortom. Na to nakłada się problem z nazewnictwem rodzajowym, którym posłużono się dla skategoryzowania w rozporządzeniu niektórych branż, które samo w sobie może budzić trudności interpretacyjne przy uznawaniu pracy w warunkach szkodliwych. Tytułem przykładu pełnomocnik wskazał na dział IX wykazu A opisujący prace „W gospodarce komunalnej”, w którym skategoryzowano np. pracę kominiarzy i asfalcarzy, co skłania do zastanowienia się nad rozumieniem pojęcia gospodarki komunalnej,

zwłaszcza, że w dacie wejścia w życie rozporządzenia nie istniało „Ministerstwo Gospodarki Komunalnej” (zostało zlikwidowane w 1972 r.).

W sprawie niniejszej uznano za pracę w warunkach szczególnych zatrudnienie na stanowisku operatora urządzeń oczyszczalni ścieków, przypadające od chwili przejęcia tejże oczyszczalni przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji oraz Usług Komunalnych. Za tego rodzaju pracę nie uznano natomiast zatrudnienia w tej samej oczyszczalni i na tym samym stanowisku we wcześniejszym okresie, w którym samorząd lokalny jeszcze nie istniał, a oczyszczalnia ta podlegała administracyjnie Zakładom Drobiarskim. O niezakwalifikowaniu zatrudnienia w Zakładach Drobiarskich na stanowisku mechanika pomp oczyszczalni ścieków jako pracy w szczególnych warunkach zdecydowało to, że praca wówczas była wykonywana w „rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” (w jednostce należącej do takiej zbiorczej kategorii branżowej) a nie „w gospodarce komunalnej”. Funkcja tej oczyszczalni została przez sądy pominięta przy uznaniu przyporządkowania zakładu pracy rolnictwu i przemysłowi rolno-spożywczemu za wystarczające ze skutkiem oddalenia wniosku dowodowego zmierzającego do wyjaśnienia charakteru pracy odwołującego się w przedmiotowej oczyszczalni.

W związku z powyższym, według skarżącego, możliwe będzie wyrażenie przez Sąd Najwyższy poglądu co do konieczności rozróżnienia pomiędzy przyporządkowaniem resortowym zakładu pracy a przyporządkowaniem branżowym pracy w nim wykonywanej w ramach systematyki wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., a nadto wyrażenia poglądu co do kryteriów uznawania danej pracy za pracę „w gospodarce komunalnej”.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że przyporządkowanie resortowe zakładu pracy nie zwalniało Sądu od konieczności oceny charakteru pracy w nim wykonywanej, a to w ramach przyporządkowywania tej pracy do jednej z kategorii branżowych opisanych w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Nie można przy tym zapominać, iż wobec zmieniających się realiów ustrojowych (brak samorządów lokalnych w okresie przed 1990 r.) i zmian organizacyjnych w ramach administracji

centralnej, aktywność zawodowa służąca dziedzinie określonej gospodarką komunalną, a stanowiącej dziś domenę samorządów lokalnych, wykonywana być mogła w poprzednich realiach ustrojowych i układach organizacyjnych w ramach jednostek organizacyjnych o różnej podległości resortowej. Dlatego też badaniu i rozważaniom w zakresie zaliczenia danego rodzaju pracy do prac w gospodarce komunalnej, winno podlegać to, czemu służyła danego rodzaju praca, nie zaś to jaka była zasadnicza funkcja zakładu lub jego podporządkowanie resortowe. W ramach systematyki wykazu A prace związane z ochroną przed zanieczyszczeniami wód przy pomocy oczyszczalni ścieków pojawiają się wyłącznie w dziale IX zawierającym prace wykonywane „W gospodarce komunalnej”. Nie oznacza to jednak, by kwalifikacji jako prac wykonywanych w warunkach szkodliwych w rozumieniu rozporządzenia należało odmówić tylko dlatego, że zakład pracy, który je m.in. realizował, jako zasadnicze realizował czynności związane z produkcją rolną. Należało poczynić ustalenia co do tego, czy i kiedy oczyszczalnia, w której pracował odwołujący się, pełniła funkcje ochronne względem skupisk ludzkich i czy działalność tej oczyszczalni uległa jakiegokolwiek istotnej zmianie z chwilą jej komunalizacji. Jedynie bowiem funkcjonalna, a nie prawno-organizacyjna definicja „gospodarki komunalnej” wydaje się być uzasadniona przy kwalifikowaniu określonych prac w ramach działu IX rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Nie można zatem mówić o prawidłowej wykładni i stosowaniu przepisu § 1 ust. 1 przedmiotowego rozporządzenia w związku z postanowieniami działu IX pkt 2 wykazu A stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia, gdy stosowanie prawa materialnego ograniczy się do dostrzeżenia, że zakład pracy prowadził działalność w zakresie drobiarstwa (produkcja i przetwórstwo drobiu) i na tej tylko podstawie przyjęty zostanie brak możliwości zakwalifikowania świadczonej w nim pracy „operatora urządzeń oczyszczalni ścieków” do kategorii prac opisanych jako „oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych” w dziale IX załącznika A, zawierającym prace wykonywane „W gospodarce komunalnej”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Ubezpieczony Z. M. wywodzi swoje roszczenie do emerytury w obniżonym wieku z przepisów art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach oraz § 1 ust. 1, § 2 ust. 1, § 3 i § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W świetle powołanych unormowań ubezpieczonemu, urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., przysługuje emerytura, jeśli w dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach (tj. 1 stycznia 1999 r.) posiadał okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz legitymował się okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 (czyli 25 lat dla mężczyzn), a nadto nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem - rozwiązał stosunek pracy (warunek uchylony z dniem 1 stycznia 2013 r.). W odniesieniu do pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach na stanowiskach wymienionych w wykazie „A”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., wiek emerytalny wynosi 60 lat dla mężczyzn, pod warunkiem wykazania ogólnego stażu zatrudnienia określonego na 25 lat dla mężczyzn oraz udokumentowania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd Apelacyjny zaakceptował poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenie, że wnioskodawca nie spełnił wymogu posiadania w dniu 1 stycznia 1999 r. co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Ustalenie to było konsekwencją dokonania następującej oceny:

- w odniesieniu do pracy wykonywanej przez ubezpieczonego na stanowisku palacza i brygadzysty-palacza w Zakładach Drobiarskich, że zebrany materiał dowodowy jest niewystarczający dla stwierdzenia konkretnych okresów zatrudnienia na tych właśnie stanowiskach,

- jeśli chodzi o pracę wykonywaną w charakterze mechanika pomp oczyszczalni ścieków w Zakładach Drobiarskich od czerwca 1986 r. do 31 grudnia

1992 r. (licząc od ostatniego dnia czerwca okres ten wynosi 6 lat, 7 miesięcy i 1 dzień), to niemożność uznania jej za wykonywaną w szczególnych warunkach wynika z tego, że praca operatora urządzeń oczyszczalni ścieków (mechanika pomp ścieków), tak zresztą jak praca ślusarza, nie została ujęta w wykazie prac w szczególnych warunkach, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów dnia 7 lutego 1983 r., jak i w wykazie stanowiącym załącznik do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r.

Sądy obu instancji przyjęły zatem tak, jak organ rentowy, że ubezpieczony w szczególnych warunkach pracował wyłącznie w okresie od 1 stycznia 1993 r. do 31 lipca 1994 r. oraz od 1 sierpnia 1994 r. do 31 grudnia 1998 r. (5 lat, 10 miesięcy i 11 dni) wykonując czynności operatora urządzeń oczyszczalni ścieków, a następnie maszynisty stacji pomp wodociągowych w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji oraz Usług Komunalnych.

Podstawą skargi kasacyjnej ubezpieczony uczynił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe stosowanie § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w związku z postanowieniami działu IX pkt 2 wykazu A, stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia, poprzez błędne przyjęcie, iż samo ustalenie, że zakład pracy prowadził działalność w zakresie drobiarstwa wyklucza możliwość zakwalifikowania świadczonej w nim pracy „operatora urządzeń oczyszczalni ścieków” do kategorii prac opisanych w rozporządzeniu jako „oczyszczanie ścieków i filtrów otwartych” w dziale IX załącznika A, zawierającym prace wykonywane „W gospodarce komunalnej”. Odniesienie tego zarzutu do przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia ustaleń faktycznych i oceny prawnej w zakresie uznania prac wykonywanych przez ubezpieczonego za świadczone w warunkach szczególnych prowadzi do wniosku, że błędna kwalifikacja w tym przedmiocie jest przypisywana zatrudnieniu w charakterze operatora urządzeń oczyszczalni ścieków w Zakładach Drobiarskich, obejmującemu okres od czerwca 1986 r. do 31 grudnia 1992 r. (licząc od ostatniego dnia czerwca okres ten wynosi 6 lat, 7 miesięcy i 1 dzień), a więc poprzedzający pracę w tej samej oczyszczalni,

następnie kwalifikowaną jako wykonywaną w szczególnych warunkach, ale już u innego pracodawcy, w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji oraz Usług Komunalnych, który tę oczyszczalnię przejął. Zważywszy więc na to, że przyjęty przez Sądy okres pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych wynosi 5 lat, 10 miesięcy i 11 dni, należy stwierdzić, że rozmiar okresu zatrudnienia - którego dotyczy zarzut skargi - jest niewystarczający do uzupełnienia szczególnego stażu do wymaganego minimum. W konsekwencji nawet uznanie trafności zarzutu obrazy prawa materialnego podniesionego w skardze kasacyjnej nie może doprowadzić do jej uwzględnienia, ponieważ warunek konieczny nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach w postaci posiadania na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych i tak, w takim stanie rzeczy, nie będzie mógł zostać spełniony. Sąd Najwyższy zauważa, że naruszenie prawa materialnego może stanowić podstawę skargi kasacyjnej jedynie wówczas, gdy za przyczyną błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania przepisów wskazanych w skardze dochodzi do wydania wyroku, który jest niezgodny z prawem. Tak sformułowana teza znajduje oparcie w unormowaniu art. 398¹⁴ k.p.c. nakazującym oddalenie skargi kasacyjnej od wyroku, który chociaż błędnie uzasadniony w ostatecznym wyniku odpowiada prawu. Podważanie kwalifikacji pracy uznanej za niewykonywaną w szczególnych warunkach, jeżeli dotyczy okresu krótszego niż konieczny do osiągnięcia niezbędnego minimum, nawet jeśli znajduje uzasadnione podstawy, nie może wpłynąć na treść rozstrzygnięcia, bowiem sporna przesłanka nabycia prawa do świadczenia i tak nie zostałaby spełniona.

Niezależnie jednak od powyższego, w ocenie Sądu Najwyższego, zarzut skargi kasacyjnej polegający na obrazie § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w związku z postanowieniami działu IX pkt 2 wykazu A, stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia, poprzez błędne przyjęcie, iż samo ustalenie, że zakład pracy prowadził działalność w zakresie drobiarstwa (produkcja i przetwórstwo drobiu) wyklucza możliwość zakwalifikowania świadczonej w nim pracy „operatora urządzeń oczyszczalni ścieków” do kategorii prac opisanych w rozporządzeniu jako „oczyszczanie ścieków

i filtrów otwartych” w dziale IX załącznika A, zawierającym prace wykonywane „W gospodarce komunalnej”, jest uzasadniony. Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., jego przepisy stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. Wykaz A stanowiący załącznik do powyższego rozporządzenia został podzielony na 14 działów przy zastosowaniu niejednorodnych kryteriów. Wyróżnione zostały działy według działów gospodarki narodowej – transport i łączność, służba zdrowia i opieka społeczna – jak i według działów gospodarki przy równoczesnym posłużeniu się branżami bądź gałęziami przemysłu, który jako taki samodzielnie stanowi odrębny dział gospodarki narodowej (np. rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy), albo przy posłużeniu się branżami i gałęziami przemysłu. Niejednorodność tych kryteriów ze względu na ich różny stopień ogólności powoduje, że wyodrębnione za ich pomocą obszary aktywności ujęte są szerzej, jak w przypadku działu gospodarki narodowej lub wężiej, jak w przypadku branży przemysłu. Kryteria podziału w ramach wykazu A w zasadzie nie nawiązują, tak jak podnosi skarżący, do podziałów w administracji państwowej. W kolejnych działach wykazu wymieniono rodzaje prac. Przeporządkowanie danego rodzaju pracy do konkretnego działu wykazu ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Tak, jak Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał (np. w wyrokach: z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638, z dnia 19 marca 2012 r., II UK 166/11, LEX nr 1171002), usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu (dziale gospodarki) jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. Ze względu na to, że wyodrębnienie prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym ma charakter stanowiskowo-branżowy, przynależność pracodawcy do określonego działu gospodarki czy gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień

rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym. Jednakże mając na względzie, że i wyodrębnienie działów wykazu A, jak i usystematyzowanie prac do poszczególnych działów miało miejsce w 1983 r., wykaz ten pod pewnymi względami może okazać się anachronicznym, nie uwzględniającym bowiem zmieniających się warunków gospodarczych, co oznacza w pewnych sytuacjach konieczność odwoływania się do wykładni funkcjonalnej i systemowej jego postanowień.

Podległość resortowa danego pracodawcy może stanowić punkt wyjścia dla określenia przynależności tego pracodawcy do określonego działu gospodarki bądź branży przemysłu według wykazu A, jednakże nie stanowi ona kryterium wyłącznego. Bez wątplenia zmiana przyporządkowania resortowego przedsiębiorstwa, bądź jego wyodrębnionej części, w czasie wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie ma wpływu na zakwalifikowanie pracy jako świadczonej w szczególnych warunkach, jeśli czynności pracownika można podporządkować tej samej branży.

Przyporządkowanie czynności pracownika do określonej branży wiąże się z przynależnością zakładu pracy do określonego działu gospodarki bądź branży przemysłu, ale zależności tej nie można przypisać bezwzględnego charakteru w tym sensie, że przynależność pracodawcy do działu gospodarki/gałęzi przemysłu, a tym samym do działu wykazu A, ze względu na realizowane podstawowe zadania, wyłącza możliwość przyporządkowania czynności pracownika do innej branży, w konsekwencji do innego działu wykazu A; jeżeli czynności te były wykonywane w narażeniu na czynniki szkodliwe w stopniu takim, jaki występował u pracodawcy, którego podstawy funkcjonowania obejmowały właśnie te czynności. W przypadku działu IX wykazu A obejmującego prace w gospodarce komunalnej kryteria uznawania czynności pracownika za stanowiące tego rodzaju prace winny uwzględniać nie tylko to, że po zmianie ustrojowej gospodarka komunalna leży w gestii samorządu terytorialnego, ale i rozumienie pojęcia gospodarki komunalnej jako obejmującej w szczególności zadania o charakterze użyteczności publicznej, których celem jest bieżące zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności poprzez świadczenie usług powszechnie dostępnych. Stąd w sytuacji, gdy jak w niniejszej sprawie zasadniczo pracodawca znajduje się w zbiorczej kategorii branżowej

„rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy”, jednakże pracownik wykonuje pracę w charakterze mechanika pomp oczyszczalni ścieków, zachodziłaby konieczność wyjaśnienia charakteru tej pracy w aspekcie jej wykonywania dla zaspokojenia zbiorowych potrzeb ludności, jak i odmienności warunków jej wykonywania w stosunku do warunków, w jakich następnie pracownik ją świadczył, gdy oczyszczalnia ta została przejęta przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji oraz Usług Komunalnych.

Jednakże mając na względzie, że zaskarżony wyrok w ostatecznym wyniku odpowiada prawu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.